

BLIK OP DE TOEKOMST

BOUWSTENEN VOOR DE ACTUALISATIE VAN DE OMGEVINGSVISIE

ACTUALISATIE OMGEVINGSVISIE ALKMAAR

In 2017 is de Omgevingsvisie Alkmaar 2040 vastgesteld, met als centrale vraag: 'Hoe ziet Alkmaar er in 2040 uit?' In de omgevingsvisie heeft de gemeente haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vastgelegd.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De nieuwe wet stelt een aantal eisen en randvoorwaarden waaraan een omgevingsvisie moet voldoen. Gemeenten moeten op 1 januari 2027 een omgevingsvisie hebben vastgesteld die voldoet aan de wettelijke eisen.

De omgevingsvisie bevat volgens de Omgevingswet:

- de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving
- de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied, en
- de hoofdzaken van het beleid op alle relevante terreinen van de fysieke leefomgeving

De ontwikkelingen rondom de thema's en ambities die we in 2017 in de visie hebben vastgelegd gaan snel. We zien nog steeds dezelfde ruimtelijke opgaven op ons afkomen, maar de aard en omvang en ook de urgentie verandert. Daarom actualiseren we de Omgevingsvisie Alkmaar 2040:

GEEN KOERSWIJZIGING, MAAR EEN AANSCHERPING.

Bij de actualisatie bouwen we voort op de ambities van de Omgevingsvisie Alkmaar 2040, en maken een nieuw integraal verhaal. De algemene uitgangspunten voor de actualisatie zijn:

1. We hanteren de omgevingsvisie uit 2017 als vertrekpunt
2. We actualiseren op basis van belangrijke maatschappelijke opgaven
3. We hanteren 'Water en Bodem' als sturend principe in de ruimtelijke ordening
4. We bekijken de opgaven en thema's in samenhang vanuit drie pijlers: duurzame toekomst, omgevingskwaliteit, groei in balans, en milieu en gezondheid
5. We gaan uit van de kracht van stad en land en het versterken en verbinden van die gebiedsspecifieke kwaliteiten, met als belangrijk uitgangspunt onze sterke regionale positie.
6. Onderdeel van de actualisatie is een aanscherping van de uitvoeringsstrategie voor monitoring en sturing op ambities en resultaten.

Doel van de actualisatie is de aansluiting bij de maatschappelijke ontwikkeling en het bieden van een antwoord op de complexe ruimtelijke vraagstukken. De fysieke ruimte is beperkt, we kunnen niet alles, niet alles past en kan tegelijkertijd. Hierdoor ontstaan ruimtelijke vraagstukken, die vragen om een belangenafweging, het maken van scherpere keuzes en het bepalen van prioriteit. We werken toe naar een samenhangende visie op de fysieke leefomgeving en richtinggevende keuzes op basis van een integrale afweging. Hiermee wordt de visie concreter, brengen we focus aan, en kunnen we de uitvoering versterken.

SCHAALNIVEAU OMGEVINGSVISIE

De omgevingsvisie gaat over verschillende schaalniveaus. Het is een verhaal dat past binnen het grotere perspectief van Nederland, de provincie en de regio. Maar het is vooral een verhaal op gemeentelijk niveau. Alkmaar heeft een sterke regionale positie door de strategische ligging in het hart van Noord-Holland: op het scharnierpunt van de dynamische Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland-Noord, en als spil van de Regio Alkmaar.

We bepalen de koers vanuit onze rol als **CENTRUMGEMEENTE IN DE REGIO** en vanuit onze kracht als **GASTVRIJE LEVENDIGE STAD** en de kwaliteiten van het **MOOIE INNOVATIEVE LAND**.

Waar nodig dalen we af naar een koers per deelgebied om gemaakte keuzes concreet te maken en uitgangspunten scherp te krijgen. In de stad gaat het dan bijvoorbeeld over de kracht van de historische binnenstad, de ambities voor transformatie van de deelgebieden langs het Alkmaars Kanaal en de stationsgebieden, maar ook de kwaliteit in bestaande woonwijken en op bedrijventerreinen. Het gaat over de eigenheid, leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen en kernen in het landelijk gebied, de ruimte voor hoogstaande agrarische economie als onderdeel van de innovatieve regio Greenport Noord-Holland-Noord, maar ook om aandacht voor natuurgebieden en recreatiegebieden, zoals de droogmakerij De Schermer en het beschermd veenweidegebied De Eilandspolder

De omgevingsvisie is nadrukkelijk geen inrichtingsplan, het gaat over de strategische ambities (waar willen we naartoe?), opgaven (wat moeten we daarvoor doen?) en keuzes (hoe gaan we dat voor elkaar krijgen?). Het is een strategische koers op hoofdlijnen, die richtinggevend is voor de keuzes die we maken. Dit doen we via uitwerkingen in beleid of uitvoeringskaders. Bij de actualisatie leggen we dan ook de link naar de relevante (bestaande en toekomstige) beleidsdocumenten.

DE 6 KERNINSTRUMENTEN VAN DE OMGEVINGSWET

OMGEVINGSVISIE

De omgevingsvisie is een samenhangend, strategisch plan over de leefomgeving. Het Rijk, de provincie en de gemeente stellen elk één integrale visie vast voor hun hele grondgebied, die gaat over de hele breedte van de fysieke leefomgeving en rekening houdt met alle ontwikkelingen in een gebied. De omgevingsvisie gaat over de lange termijn en is zelfbindend, het zijn de eigen ambities van gemeente Alkmaar (als bestuursorgaan). Het is een dynamisch document, die we aanpassen op het moment dat de leefomgeving daarom vraagt. De gemeentelijke omgevingsvisie wordt vastgesteld door de gemeenteraad.

OMGEVINGSPROGRAMMA

Een omgevingsprogramma is de verdere uitwerking van de omgevingsvisie. Een programma gaat over één of meer specifieke onderdelen van de fysieke leefomgeving, bijvoorbeeld over een specifiek gebied of thema. Het programma bevat een uitwerking van het te voeren beleid en maatregelen om de leefomgeving te beschermen, te beheren, te gebruiken en te ontwikkelen. Het doel van een programma kan ook zijn om aan bepaalde omgevingswaarden te voldoen.

Het instrument programma heeft, net als de Omgevingsvisie, een zelfbindend karakter. Een programma kan wel burgers en bedrijven stimuleren om die dingen te doen, die helpen om de doelstellingen te behalen. De bedoeling van het programma is dat de doelstellingen worden behaald. Dat gaat niet vanzelf. Daarom benoemt de overheid in een programma concrete maatregelen. Een gemeentelijk omgevingsprogramma wordt vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders. Voor specifieke onderwerpen verplicht de Omgevingswet bestuursorganen een programma op te stellen. In veel gevallen volgt die verplichting uit Europese regelgeving.

DECENTRALE REGELS

Decentrale overheden leggen de regels voor de fysieke leefomgeving vast in een gemeentelijk omgevingsplan, de provinciale omgevingsverordening en de waterschapsverordening. Hierin staan verschillende soorten regels en kaders om vergunningen te toetsen. Ook worden er functies voor gebieden in aangewezen die een bepaalde functie hebben. De Omgevingswet schrijft voor dat de gemeente haar regels over de fysieke leefomgeving samenbrengt in één gebiedsdekkend omgevingsplan. Het omgevingsplan wordt vastgesteld door de gemeenteraad.

Per 1 januari 2024 gelden de regels uit de vastgestelde bestemmingsplannen en de Verordening fysieke Leefomgeving, tezamen met de rijksregels over activiteiten (aangeduid als de bruidsschat) van rechtswege als tijdelijk deel van het omgevingsplan. De komende periode zetten we deze regels (gebiedsgericht) om naar het nieuwe deel van het omgevingsplan, en vullen we de regels zo nodig aan. Deze overgangsfase duurt tot eind 2031.

ALGEMENE RIJSREGELS

In de Omgevingswet en het Omgevingsbesluit staan de algemene regels over taken en bevoegdheden van decentrale overheden, instrumenten en procedurele regels. Het Rijk bepaalt ook normen voor de kwaliteit van de leefomgeving via omgevingswaarden, en stelt regels die van invloed zijn op het beleid van decentrale overheden. Bijvoorbeeld de instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en rijksregels voor activiteiten in de leefomgeving via het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

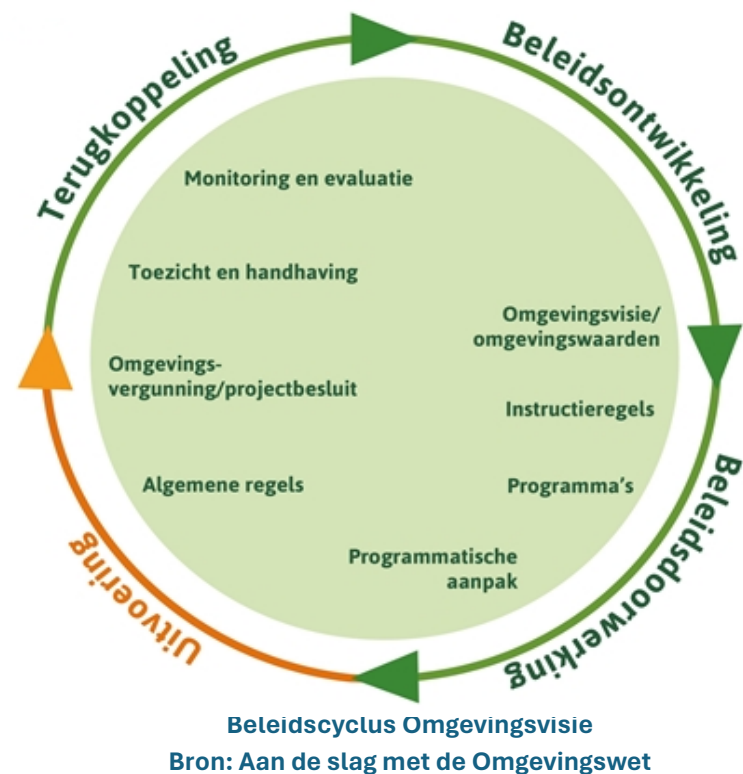
OMGEVINGSVERGUNNING

Veel initiatieven van burgers en bedrijven hebben gevolgen voor de leefomgeving. Voor de meeste daarvan gelden algemene regels, maar soms moet eerst een melding worden gedaan of omgevingsvergunning worden aangevraagd. Wat die activiteiten zijn wordt door het Rijk bepaald in de Omgevingswet, het Bal en het Bbl.

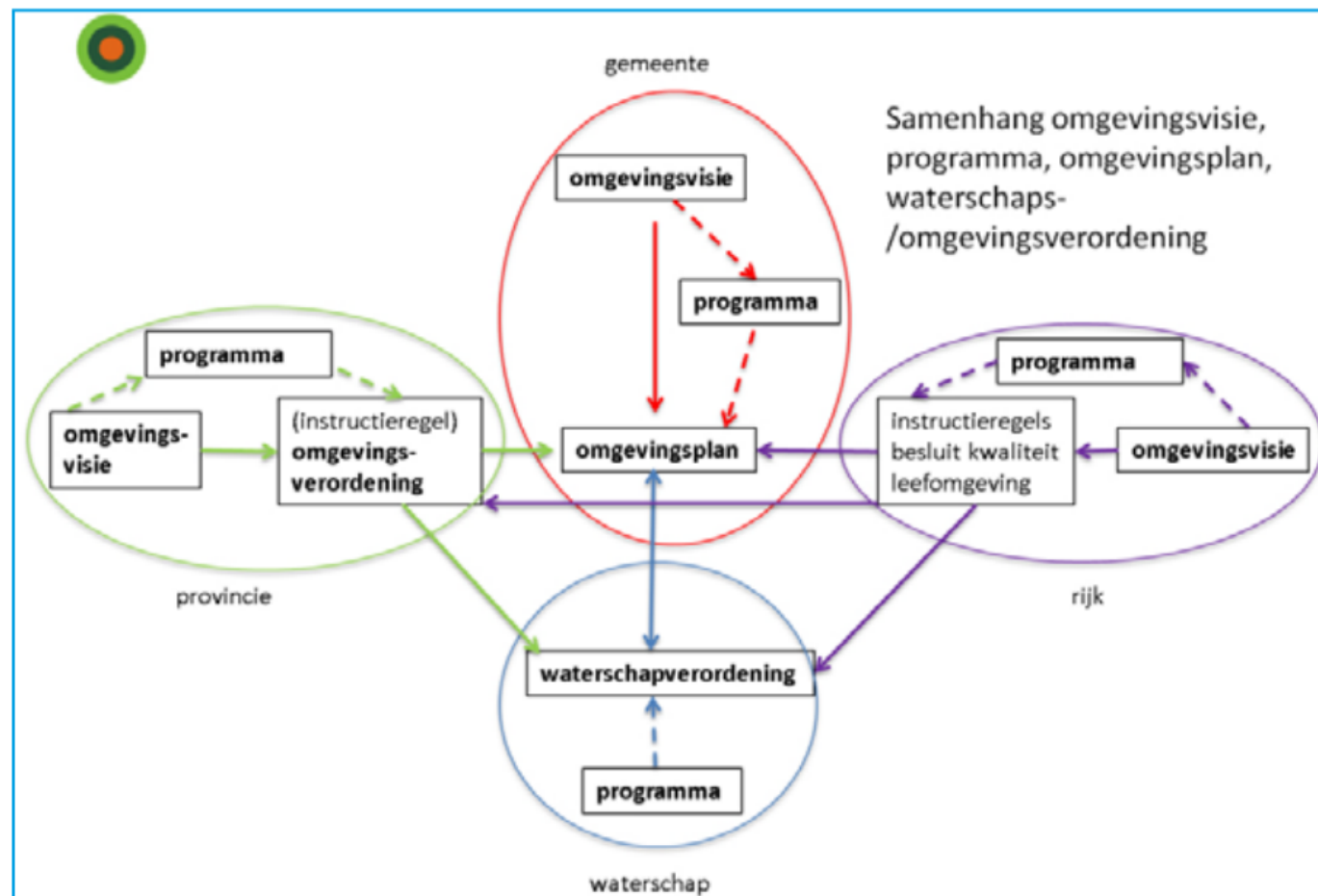
Ook decentraal kunnen vergunningplichtige activiteiten worden aangewezen. De provincie doet dat in de omgevingsverordening, de gemeente in het omgevingsplan en het waterschap in de waterschapsverordening

PROJECTBESLUIT

Het projectbesluit is een uniforme procedure voor besluitvorming over complexe projecten van het Rijk, een provincie of een waterschap. Bijvoorbeeld de aanleg van een weg, windmolenpark of natuurgebied. Een projectbesluit regelt in dezelfde procedure de afwijking van het omgevingsplan. Het projectbesluit kan ook gelden als een omgevingsvergunning.

VERHOUDING TUSSEN GEMEENTE EN ANDERE OVERHEDEN

Figuur 14. De verhoudingen tussen gemeente en andere overheden (Aan de slag met de Omgevingswet)

1. HET VERTREKPUNT

SAMENVATTING HUIDIGE KOERS - OMGEVINGSVISIE ALKMAAR (2017)

Belangrijkste bouwsteen voor de actualisatie is de bestaande omgevingsvisie. In deze paragraaf worden de ambities, opgaven en ontwikkeldoelen samengevat die in 2017 zijn vastgesteld. Dit is het vertrekpunt van waaruit we verder werken aan een integrale visie voor Alkmaar, en waarin we opgaven aanvullen en doelen aanscherpen en concreter maken.

COMPLETE STAD				
AMBITIES ZIJN GERICHT OP HET GOED LATEN FUNCTIONEREN VAN ALKMAAR ALS COMPLETE STAD				
Stad met gezonde stadsvoorzieningen	Brede werkgelegenheid	Aantrekkelijk aanbod voor bezoekers	Prettige leefmilieus voor bewoners	Gezond sport en recreatieklimaat
ROL VAN DE GEMEENTE				
VAN 'DIRECTE STURING VAN BOVENAF' NAAR 'REGIEROL MET RUIMTE VOOR INITIATIEVEN VAN INWONERS'				
De gemeente ▪ Geeft ruimte aan thematiseren van plannen en vormgeven aan de behoeften van de stad, en staat open voor initiatieven van buitenaf. ▪ Verwacht van initiatiefnemers dat zij in een vroeg stadium zelf hun plannen afstemmen met omwonenden en belanghebbenden. ▪ Houdt overzicht over de meerwaarde van ontwikkelingen, op structuren van de stad, en de hoofdlijnen van de ambities. ▪ Neemt de regierol op zich bij project overstijgende belangen van de stad.				
REGIONALE POSITIE				
ALKMAAR VERBREEDT DE HORIZON				
Positie in de regio		Regionale doelen		
▪ Strategische ligging in het hart van Noord-Holland: op het scharnierpunt van de dynamische Metropoolregio Amsterdam (MRA) en Noord-Holland-Noord (NHN), en als spil van de Regio Alkmaar. ▪ Alkmaar en MRA raken steeds meer verbonden en versterken elkaars kwaliteiten: MRA biedt werkgelegenheid, universitair onderwijs en culturele voorzieningen van wereldniveau; Alkmaar biedt kwalitatieve ruimte voor toerisme en recreatie, binnenstedelijk wonen, en bedrijven. ▪ NHN is een gezonde regio met een krachtige uitgangssituatie voor werken, wonen en recreëren; De woonmilieus in Alkmaar en het hoge voorzieningenniveau zijn aantrekkelijk voor doelgroepen uit NHN		Alkmaar: ▪ Profileert zich als centrumstad van de regio, is een betrouwbare gesprekspartner voor de MRA en NHN, en neemt het voortouw in regionale samenwerking met als doel het bouwen aan een sterke regio ▪ Werkt intensief samen in regio Alkmaar voor het verbeteren van het vervoersnetwerk en het aantrekken van nieuwe doelgroepen investeerders, inwoners en recreanten ▪ Zet in op het verder verbeteren van het vervoersnetwerk van en naar de MRA met focus op de Zaancorridor (o.a. hoogfrequent spoor)		

Inwoners van de regio Alkmaar profiteren van de voorzieningen in en de schaalgrootte van de stad; De regio biedt inwoners van Alkmaar een duidelijke meerwaarde op recreatief gebied, waardoor wonen in Alkmaar nog aantrekkelijker wordt.	Zet in op verdere verstedelijking van de stad met oog voor kwaliteit in de stedelijke leefomgeving om de contrasten tussen de stad Alkmaar en dorpen in de regio zichtbaarder te maken en keuzemogelijkheden voor bewoners over waar en op welke wijze ze wonen te vergroten.	
ONTWIKKELINGSDOELEN VOOR DE TOEKOMST		
AMBITIES OP BASIS VAN MAATSCHAPPELIJKE TRENDS EN ALKMAARSE KWALITEITEN		
Ontwikkeldoel	Ambitie	Opgaven
Kanaalzone Alkmaar: hoera we hebben een kanaal!	- Het Noordhollandsch Kanaal veranderd van industrieel transportkanaal naar uitnodigende stadsrivier - De oevers van het kanaal vormen het uitloopgebied van de stad. - Innovatie op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie en bedrijvigheid met o.a. smart city concepten.	- Organische ontwikkeling op basis van initiatieven van marktpartijen en zelfbouwers. - Compact en stedelijk bouwen met ruimte voor verblijven en recreëren - Verbeteren van de luchtkwaliteit, energietransitie, geluidsbelasting en hittestress
Compacte stad Alkmaar	- Verdichting (in plaats van uitbreiding) die bijdraagt aan de kwaliteit van de stad. - Een duurzame en klimaatbestendige stad, waarin iedereen gezond kan leven. - Aantrekkelijk voor toeristen en dagjesmensen, met de binnenstad als grootste trekker.	- Herwaardering van bestaande kwaliteiten in de na-oorlogse wijken, zoals veel groen, een aantrekkelijke openbare ruimte en kleinschalige woonbuurten. - Verduurzaming en toekomstbestendig maken van overloopwijken in Alkmaar Noord - Parken samen met bewoners thematiseren en beter aan laten sluiten bij de persoonlijke beleving van gebruikers. - Vergroten van de kwaliteit van de stadsentrees en lange lijnen door de stad.
Toekomstbestendig en innovatief landelijk gebied	- Behoud van het landschap en haar karakteristieken - Faciliteren van veranderingen in de landbouw, zoals schaalvergroting. - Ruimte voor kleinschalige recreatieve initiatieven om gebruik van het landelijk gebied te stimuleren. - Ontwikkeling van dorpen op basis van oorspronkelijke dorpsstructuur.	- Het toevoegen van nieuwe recreatieve routes om het landelijk gebied beter toegankelijk te maken. - Oplossen van bodemdaling en verzilting - Bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit en faciliteren van initiatieven om wateroverlast- en tekorten in het landelijk gebied te voorkomen.

ALGEMENE AMBITIES		
AMBITIES VOOR DE ONTWIKKELING VAN STAD, LAND EN DORP DIE ALTIJD GELDEN		
Thema	Ambitie	Opgaven / Uitgangspunten
Ondergrond	- De ondergrond als integraal onderdeel van de omgevingsvisie - Bovengronds voldoende ruimte voor een gezond leefklimaat vraagt om zorgvuldig en creatief omgaan met de schaarse ruimte in de ondergrond. - Inzicht in de gesteldheid en het gebruik van de ondergrond zodat het effect van de ondergrond op een ontwikkeling vooraf helder is.	- Grondwater en bodemkwaliteit - Beheer van kabels en leidingen - Gasopslag en energietransitie - Verziltting en bodemdaling - Klimaatstress
Erfgoed	- Hoge kwaliteit erfgoed behouden - Erfgoed als inspiratiebron voor de toekomst	Nieuwe ontwikkelingen in de binnenstad afstemmen op bestaande maat en schaal
Kunst en cultuur	- Culturele hoofdstad van de regio - Complete culturele infrastructuur en ruimte voor bijzondere kunstproducties - Bruisende stad, die aantrekkelijk is om te wonen en werken	Kunst in de openbare ruimte, broedplaatsen en culturele functies en activiteiten, voor het ontwikkelen en het aanjagen van Alkmaar als bruisende stad
Wonen en woonzorg	- Sturing op kwaliteit en diversiteit woonvoorraad die aansluit op de behoefte - Ontwikkeling Kanaalzone (passende maat) - Bereikbaar houden van zorg in de buurt als onderdeel van omgevingskwaliteit	- Voorzien in behoefteverschuiving - Diversiteit aan woningtypen - Ruimte voor betaalbare woningen - Mobiele zorgpunten en maatregelen die ervoor zorgen dat ouderen langer vitaal thuis kunnen blijven wonen
Groen	- Een goede leefomgeving is een groene leefomgeving - Groen als belangrijke bijdrage aan de omgevingskwaliteit - Goede bereikbaarheid en toegankelijkheid van groen en natuur	- Uitbouwen hoofdgroenstructuur - Accent op bomen op basis van structuur en kwaliteit en het maken van groene verbindingroutes - Versterken van de recreatiemogelijkheden in het groen - Stimuleren van amateurtuincomplexen, kinderboerderijen, groene begraafplaatsen en meer groen op sportterreinen

Verkeer	▪ Goed veilig en efficiënt verkeerssysteem ▪ Beter benutten van de verkeersruimte ▪ Ringweg als regionaal verdeelpunt ▪ Duurzame en innovatieve oplossingen	▪ Leefbaarheid woonomgeving ▪ Verblijfsfuncties op bijzondere plekken ▪ Doorstroomfunctie hoofdwegen en binnenring ▪ Plaats voor alle vervoerswijzen en keuzevrijheid ▪ Verkeersveiligheid en sociale veiligheid ▪ Vraag naar autovervoer in economische zones faciliteren
ALGEMENE AMBITIES (2)		
AMBITIES VOOR DE ONTWIKKELING VAN STAD, LAND EN DORP DIE ALTIJD GELDEN		
Thema	Ambitie	Opgaven / Uitgangspunten
Duurzaamheid	▪ Alkmaar is een duurzame gemeente ▪ Doel is het verminderen van 20% CO2-emissie in 2020 en het streven dat nieuwbouw in de nabije toekomst energieneutraal en aardgasvrij is. ▪ Voor de lange termijn wordt voor 2040 gestreefd naar een energieneutrale regio NHN.	▪ Duurzame uitvoeringsagenda op basis van actieplannen op de thema's wonen, transport & mobiliteit, bedrijven en maatschappelijk vastgoed. ▪ Verduurzaming van de eigen bedrijfsvoering ▪ Inzet op warmtetransitie door aan te sluiten bij natuurlijke investeringsmomenten. ▪ Vertaling van de korte termijn opgave, en de lange termijn doelstellingen naar een energietransitieplan.
Economie	▪ Gevarieerd aanbod toerisme en detailhandel, Alkmaar als regionale winkelstad ▪ Regionale (kennis) economie, met focus op de energie- en agrosector ▪ Versterken samenwerking tussen bedrijven, zorg, onderwijs en overheid	▪ In evenwicht brengen demografische opbouw ▪ Nieuwe toevoegingen detailhandel op basis van behoefte en kwaliteit ter ondersteuning van (nieuwe) leefomgevingen ▪ Kritisch op toevoegingen detailhandel buiten bestaande winkelcentra
Milieu	▪ Prettige Leefomgeving ▪ Vergroten welzijn	▪ Goede luchtkwaliteit ▪ Akoestisch prettig klimaat

2. DE OPGAVEN IN SAMENHANG BEKEKEN

OOG VOOR LANDELIJKE, PROVINCIALE, REGIONALE EN LOKALE OPGAVEN

Bij de actualisatie van de Omgevingsvisie Alkmaar 2040 houden we rekening met wat er om ons heen gebeurt. Onze verantwoordelijkheden en ambities houden niet op bij de gemeentegrens. Daarom is het essentieel om de opgaven, plannen en verantwoordelijkheden van het Rijk, de provincie en gemeenten in de regio te kennen. Belangrijke maatschappelijke opgaven vragen om actie, hoe we de opgaven aanpakken dat bepalen we op basis van onze ambitie. Dat vraagt ook om een zorgvuldige afstemming met andere overheden.

NATIONALE OMGEVINGSVISIE (NOVI)

Met de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. In de visie worden de nationale belangen genoemd die gewaarborgd moeten worden in het beleid voor de fysieke leefomgeving, het Rijk maakt nationale keuzes en geeft richting aan decentrale afwegingen.

De NOVI richt zich op vier prioriteiten:

- Ruimte maken voor de klimaatverandering en energietransitie
- De economie van Nederland verduurzamen en ons groeipotentieel behouden
- Onze steden en regio's sterker en leefbaarder maken
- Het landelijk gebied toekomstbestendig ontwikkelen

Centraal bij de afweging van belangen staat een evenwichtig gebruik van de fysieke leefomgeving, zowel van de boven- als van de ondergrond.

De NOVI onderscheidt daarbij drie afwegingsprincipes:

- 1) Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies,
- 2) Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal, en
- 3) Afwentelen wordt voorkomen.

NOTA RUIMTE

De urgente maatschappelijke opgaven hebben allemaal grote ruimtelijke impact. De schaarste aan ruimte maakt dat het Rijk meer regie wil voeren in het ruimtelijk domein: om te kiezen, om te verdelen en om een eerlijke uitkomst mogelijk te maken in dit verdeelvraagstuk. Het kabinet scherpt daarom de huidige NOVI uit 2020 aan tot de nieuwe Nota Ruimte.

Het Rijk voert nationale regie op de ruimtelijke ordening via het programma NOVEX. Het Rijk heeft alle provincies gevraagd een 'Ruimtelijk Voorstel' te maken. De bedoeling is dat Rijk en provincie op basis daarvan een ruimtelijk arrangement sluiten met bestuurlijke afspraken over de ruimtelijke inpassing en uitvoering van nationale opgaven.

Op 6 oktober 2023 is de contourennotitie Nota Ruimte vrijgegeven. De notitie benoemt de urgente keuzes op het gebied van energie, natuur, woningbouw, landbouw, economie en infrastructuur die overheden moeten maken en geeft een eerste inhoudelijke richting voor een rechtvaardige verdeling van die ruimte. De contourennotitie is de eerste stap in het participatieproces. Daarnaast worden de uitkomsten uit verschillende Nationale programma's, en de provinciale ruimtelijke voorstellen gebruikt als input voor de Ontwerp Nota Ruimte in 2024.

OMGEVINGSVISIE NH 2050

De hoofddambitie in de omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland is een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Dit betekent dat in Noord-Holland een basiskwaliteit van de leefomgeving wordt gegarandeerd, en dat de ruimte voor economische ontwikkeling altijd in samenhang met dit uitgangspunt wordt bekeken. In de visie zijn randvoorwaarden geformuleerd hoe om te gaan met klimaatverandering. De provincie ontwikkelt zoveel mogelijk natuurinclusief en met behoud van (karakteristieke) landschappen, clustert ruimtelijke economische ontwikkelingen rond infrastructuur en houdt rekening met de ondergrond.

In de visie zijn 5 bewegingen met ontwikkelprincipes beschreven voor de ontwikkeling van de leefomgeving.

- Dynamisch schiereiland. Hierin is het benutten van de unieke ligging van Noord-Holland, te midden van water, leidend.
- Metropool in ontwikkeling. Hierin wordt beschreven hoe de Metropoolregio Amsterdam steeds meer als één stad functioneert.
- Sterke kernen, sterke regio's, gaat over de ontwikkeling van centrumgemeenten die de gehele regio waarin ze liggen vitaal houden.
- Nieuwe energie, benut de economische kansen van de energietransitie.
- Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving, staan het ontwikkelen van natuurwaarden en een economisch duurzame agrarische sector centraal.

ONTWIKKELPERSPECTIEF NOORD-HOLLAND NOORD

Op 6 februari 2024 is het eerste concept Ruimtelijk Voorstel door de provincie Noord-Holland vrijgegeven voor consultatie. Het voorstel is agenderend van aard en benoemt de belangrijkste ruimtelijke vraagstukken

en te maken keuzes. De provincie ziet het Ruimtelijk Voorstel als startpunt voor het gesprek hierover met gemeenten en andere partners in de regio.

Voor het zuidelijke deel van de provincie is het eerder door Rijk en regio gezamenlijk opgestelde verstedelijkingsconcept MRA belangrijke input geweest. Voor het noordelijke deel van de provincie ontbreekt nog een integrale, bovenregionale toekomstvisie. Bestuurlijk is de intentie uitgesproken om gezamenlijk met de 17 gemeenten in Noord-Holland Noord, de provincie, het hoogheemraadschap en het Rijk een ontwikkelperspectief voor Noord-Holland Noord op te stellen, waarin keuzes worden gemaakt over oplossingsrichtingen en maatregelen en afspraken worden gemaakt over de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied. Dat gaat ook om afspraken over investeringen: aan het Ontwikkelperspectief NHN zal een Regionale Investeringsagenda worden verbonden.

Het proces om te komen tot een ontwikkelperspectief en bijbehorende investeringsagenda loopt naar verwachting van september 2024 tot en met december 2026. Keuzes die we gezamenlijk maken in dit proces kunnen aanleiding zijn om de omgevingsvisie op provinciaal en/of gemeentelijk niveau aan te passen.

Opgaven en onderwerpen die in het ontwikkelperspectief o.a. aan de orde komen zijn: zoetwaterbeschikbaarheid, economische ontwikkeling en landgebruik, de transitie van de landbouw, netcongestie en energieopwekking, gezonde leefomgeving, woningbouwopgave, bereikbaarheid, klimaat- en toekomstbestendig bouwen, omgevingskwaliteit, en recreatie.

DE OPGAVEN

De verschillende opgaven per thema overlappen vaak met andere thema's, en de opgaven verschillen per schaalniveau. Op basis van de koers, belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen, en rijks en provinciaal beleid is geïnventariseerd wat de belangrijkste opgaven zijn. In onderstaande tabel zijn die opgaven per thema samengevat. Het is geen uitputtend overzicht, maar geeft inzicht in wat de opgaven zijn en hoe de opgaven zich tot elkaar verhouden.

THEMA	ONDERGROND EN KLIMAAT	NATUUR EN LANDELIJK GEBIED	ENERGIE EN VERDUURZAMING	ECONOMIE	WONEN	MOBILITEIT EN BEREIKBAARHEID	OMGEVINGS-KWALITEIT
Nationaal	▪ Klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting in 2050 ▪ Waterkwaliteit, duurzame drinkwater-voorziening en beschikbaarheid van zoetwater ▪ Verminderen van bodemdaling ▪ Reductie uitstoot broeikasgassen van 49% in 2030 en 95% in 2050 t.o.v. 1990 <i>NOVI, 2020</i> <i>Klimaatakkoord, 2019</i>	▪ Mogelijk maken en realiseren van transitie naar kringlooplandbouw ▪ Stikstofdepositie in Natura2000 gebieden in 2030 in ten minste 50% van de gebieden onder de kritische depositiewaarden (KDW) ▪ 80.000 ha extra natuurgebied tot en met 2027 (Natuur netwerk Nederland) <i>NOVI, 2020</i>	▪ Betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening, die in 2050 CO2-arm is, en de daarbij benodigde hoofdinfrastructuur. ▪ Minimaal 27% van alle gebruikte energie in 2030 uit duurzame bronnen <i>NOVI, 2020</i> <i>Integraal Nationaal Klimaatplan, 2020</i>	▪ Fysieke ruimte voor industriële bedrijven en grootschalige bedrijfsvestigingen ▪ 50% minder primaire abiotische grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) in 2030 ▪ Een duurzame en volledig circulaire economie in 2050 <i>Programma Ruimte voor Economie, 2023</i> <i>Nationaal programma Circulaire economie, 2023</i>	▪ Bouw van circa 900.000 woningen tm 2030 ▪ Betaalbaar wonen (vanaf 2025 2/3e betaalbare huur- en koopwoningen) ▪ Passend aanbod voor aandachtsgroepen en ouderen (woonzorg) <i>NOVI, 2020</i> <i>Nationale Woon- en Bouwagenda, 2022</i>	▪ Ontsluiten en bereikbaar maken van (nieuwe) woningbouw ▪ Hoogfrequent spoorvervoer en regionale OV-systemen ▪ Stimuleren elektrisch (personen)vervoer ▪ 50% CO₂-reductie van zakelijke mobiliteit in 2030 ten opzichte van 2016 en verduurzaming van de logistiek <i>MIRT, 2024</i> <i>Klimaatplan, 2020</i>	▪ Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen ▪ Voldoen aan advieswaarden WHO voor luchtkwaliteit in 2030 ▪ Behouden en versterken cultureel erfgoed, landschapelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang <i>NOVI, 2020</i>
Regionaal	▪ Klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting ▪ Voorkomen van onaanvaardbare risico's als gevolg van wateroverlast en hittestress ▪ Verlagen concentratie fosfaat, stikstof en gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater <i>Omgevingsvisie NH 2050, 2018</i> <i>PPLG, 2023</i> <i>Klimaatadaptatie strategie en uitvoeringsagenda Regio Alkmaar, 2021</i>	▪ Duurzame ruimtelijke ontwikkeling agrarisch gebied in NHN ▪ Vervullen transitie naar kringlooplandbouw in 2040 ▪ Natuurkwaliteit in Natura 2000-gebieden ▪ Afronden Natuur-netwerk Nederland (NNN) en aanleg 1.400 ha nieuw bos en 10% groenblauwe verbindingen <i>Strategische visie Greenport NHN, 2020</i> <i>PPLG, 2023</i>	▪ Realisatie 3,6 TWh zonne- en windenergie op land in NHN in 2030 ▪ 260.000 woningen aardgasvrij in NH in 2030 (20% van de woonvoorraad) ▪ Aanpassing en uitbreiding electriciteitsnetwerk <i>Energievisie Noord-Holland Noord, 2023</i> <i>Regionale Energie Strategie (RES, Noord-Holland Noord, 2021)</i>	▪ Nieuwe locatie bedrijventerrein (50ha) voor autonome groei regio Alkmaar ▪ Kwaliteit en bereikbaarheid bedrijventerreinen ▪ Economische en duurzame ontwikkeling op het gebied van Agri & Food, Water en Energie ▪ Regionale structuurversterking <i>Economische Agenda NHN, 2024</i> <i>Convenant werklocaties regio Alkmaar, 2022</i> <i>Strategische visie Greenport Noord-Holland Noord, 2020</i>	▪ Bouw van circa 40.000 woningen in NHN tm 2030 (gemeente Alkmaar: 8.000 woningen) ▪ Sneller meer betaalbare woningen bouwen ▪ Kritische succesfactoren: Energie-infrastructuur, stikstofruimte en schaalessprong mobiliteitsstelsel <i>Masterplan Wonen, 2021</i> <i>Woondeal NHN, 2023</i>	▪ CO₂-uitstoot naar maximaal 2,2 megaton in 2030 (vermindering van 55% t.o.v. 1990) ▪ Verbetering van de doorstroming, verkeersveiligheid en leefbaarheid op de Ring Alkmaar/N242 ▪ Ontwikkeling Zaanccorridor als schakel tussen MRA en Regio Alkmaar <i>RMP Noord-Holland en Flevoland, 2021</i> <i>Focusagenda Regio Alkmaar, 2023</i> <i>Ontwikkelbeeld Zaanccorridor, 2021</i>	▪ Balans economische groei en leefbaarheid ▪ Benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van het landschap en de cultuurhistorie ▪ Behoud van voorzieningen en leefbaarheid in dorpen en kernen <i>Omgevingsvisie NH 2050, 2018</i>

Lokaal	▪ Activiteiten binnen gemeente Alkmaar zijn in 2050 klimaatneutraal ▪ 55% minder uitstoot van broeikasgassen in 2030 ten opzichte van 1990 ▪ Weerbaar tegen hittestress, droogte, hevige buien en overstromingen in 2050 ▪ Verbeteren van biodiversiteit in 2050 ten opzichte van 2022 <i>Agenda Duurzaam Alkmaar, 2023</i>	▪ Transitie naar kringlooplandbouw ▪ Bodemdaling- en verziltingsproblematiek ▪ Behoud van natuurwaarden en verbeteren van de biodiversiteit ▪ Versterken regionale routenetwerken ▪ Vitale en leefbare dorpen <i>Actieprogramma Economie, 2020</i> <i>Agrarische agenda, 2020</i>	▪ Aardgasvrij maken van gemiddeld 1600 woningen per jaar ▪ Opwekken van 0,62 TWh duurzame energie in 2030 in regio Alkmaar ▪ Verduurzaming gemeentelijk vastgoed (55% Co2 reductie en kantoren voldoen aan energielabel C-verplichting) <i>Agenda Duurzaam Alkmaar, 2023</i>	▪ Toekomstbestendige binnenstad ▪ Evenwichtige woon-werkbalans ▪ Functiemenging en verdichting op bestaande werklocaties ▪ Bereikbaarheid van werklocaties ▪ 2030: 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineralen, fossiel, metalen) <i>Actieprogramma Economie, 2020</i> <i>Agenda Duurzaam Alkmaar, 2023</i>	▪ Adaptief woningen bouwen voor de eigen inwoners en aanvullend voor (boven)regionale behoefte ▪ Ruimte voor groei naar circa 140.000 inwoners in de toekomst ▪ Woonkwaliteit en differentiatie in woningtypologie ▪ Betaalbare woningbouw voor lage en middeninkomens ▪ Geschikte woningen en woonzorgvormen voor (langer) zelfstandig thuis wonen <i>Woondeal NHN, 2023</i>	▪ Bereikbaarheid en leefbaarheid in balans ▪ Verbeteren van de (doorstroming op de) Ring Alkmaar ▪ Verkeersveilig maken van stedelijk verkeersnetwerk ▪ Verder verbeteren van het fiets- en voetgangersnetwerk ▪ Stimuleren duurzame mobiliteit en realisatie duurzame stadslogistiek <i>Stedelijke mobiliteitsvisie, 2024</i> <i>Agenda Duurzaam Alkmaar, 2023</i>	▪ Behoud van cultureel erfgoed, waardevol groen en open landschap ▪ Inrichting openbare ruimte (identiteit van de omgeving; bewegen, ontspannen en ontmoeten) ▪ Behouden en verdere ontwikkelen van biodiversiteit en natuurbeleving ▪ Voldoende en toegankelijke voorzieningen <i>Beleidsnota Erfgoed Alkmaar, 2016</i> <i>Agenda Alkmaar Gezond, 2021</i> <i>Groenbeleidsplan, 2016</i>
--------	---	--	---	--	--	--	---

3. WATER EN BODEM STUREND

DE SCHAKEL VOOR VERDELING VAN DE RUIMTE

Het doel van het principe water en bodem sturend is meervoudig: het ruimtegebruik op lange termijn minder kwetsbaar maken voor weersextremen als gevolg van klimaatverandering, het beschermen van onze watervoorraden, de (grond)waterkwaliteit en de biodiversiteit en het tegengaan van onomkeerbare effecten van bodemdaling. Water en bodem sturend voor de ruimtelijke planvorming betekent dat we met de functie en het ruimtegebruik zo veel mogelijk aansluiten bij de natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem.

Grote maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, energietransitie, landbouwtransitie, maar ook de woningbouwopgave hebben allemaal een impact op het water en bodemsysteem. Het is inmiddels duidelijk dat de wereld niet maakbaar is en dat we deze opgaven alleen kunnen oplossen via het duurzaam benutten van het water en bodemsysteem. Op die manier zorgen we voor een veilige en gezonde omgeving om te wonen, werken en samenleven.

KWALITEITEN VAN BODEM EN ONDERGROND

In de omgevingsvisie wordt op basis van de bestaande kwaliteiten, functies en het gebruik in beeld gebracht wat de belangrijkste opgaven en risico's zijn. Niet al die opgaven hebben we al uitputtend in beeld. De omgevingsvisie biedt een kader voor de lange termijn en geeft op hoofdlijn richting aan het principe 'water en bodem sturend', ondersteund door kaartmateriaal.

Het doel is om keuzes te maken voor het behouden en versterken van functies en het gebruik van de ondergrond, met als uitgangspunt een duurzaam water en bodemsysteem.

kansen en knelpunten

KLIMAATADAPTATIE

Doel is om ons grondgebied zo in te richten dat we de gevolgen van de toenemende hitte, droogte, neerslag en overstromingen kunnen opvangen. Dit is niet nieuw. We zijn al begonnen met het vergroenen van de stad en de omgeving, en bij de herinrichting van openbaar gebied wordt al rekening gehouden met de weersomstandigheden die we in de toekomst kunnen verwachten. Vanuit het principe water en bodem sturend kijken we integraler naar de opgave, en houden we rekening met het slim omgaan met de (beperkte) ruimte, en het optimaal benutten van koppelkansen om de leefbaarheid te bevorderen.

VITALE BODEMS

Doel is het bereiken van een vitale bodem. Een bodem die haar waardevolle diensten zoals onder andere waterbuffering, opname van stikstof en vruchtbare grond voor landbouw ongestoord aan ons en aan toekomstige generaties kan blijven leveren. De inzet is dat natuurlijk kapitaal (de levende bodem) niet onnodig wordt weggegraven of vernietigd. Herstel van de bodem en duurzaam bodembeheer helpen bij een toekomstbestendige landbouw en leefbare steden.

EFFICIËNTE ONDERGRONDSE ORDENING

De drukte in de ondergrond is een belangrijke opgave en vraagt om een toekomstperspectief. We willen voor de ondergrond een zorgvuldige geordende, optimaal benutte ondergrondse ruimte, waar functies zoals bijvoorbeeld bodemenergie en grondwatervoorraden elkaar niet negatief beïnvloeden.

Naast doelen als het in stand houden van bodemlagen en het beschermen van natuurlijke bodemschatten wordt ook richting gegeven aan activiteiten. Het is belangrijk om de beschikbare kennis en informatie over het gebruik van de bodem en ondergrond gestructureerd te ontsluiten. Ruimtelijke ontwikkelingen bieden mogelijkheden om bestaande verontreinigingen op een logisch moment aan te pakken. Er is regie nodig op de ondergrondse ruimtelijke ordening. Met name de planning en keuze aangaande de aanleg van bodemenergiesystemen is hierin van belang. Daarom zetten we in op strategisch programmeren als onderdeel van de uitvoeringsstrategie.

Onderwerpen die in de omgevingsvisie en uitvoeringsstrategie aan bod komen zijn:

- Gebruik maken van het natuurlijke systeem
- Het omgaan met weersextremen
- Biodiversiteit
- Ondergrondse ordening
- Energie, het opstellen van een basisenergieplan en een bodemenergieplan
- Verzilting, risico's voor agrarische bedrijven en regels voor bedrijven die water oppompen
- Bodemdaling, vervolg op de droogtestudie in de bebouwde kom. Bodemdaling versus grondwater en schade aan funderingen

UITGANGSPUNTEN VOOR DE RUIMTELIJKE INRICHTING

Voldoende en schoon water en een gezonde bodem is van groot belang voor iedereen in ons land. Bij de actualisatie van de omgevingsvisie brengen we nader in kaart wat het principe 'water en bodem sturend' betekent en hoe we daar binnen gemeente Alkmaar invulling aan geven. Belangrijke uitgangspunten om te zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving, die ook landelijk worden gehanteerd, zijn:

- Niet afwentelen: we nemen nu onze verantwoordelijkheid, we wentelen niet af op toekomstige generaties, het goed behandelen van de bodem nu, zorgt er bijvoorbeeld voor dat de bodem voor volgende generaties geschikt blijft om gewassen op te verbouwen; we wentelen niet af op andere gebieden of functies, we kijken naar het bredere effect van ons handelen en voorkomen onbedoelde effecten op andere locaties zoveel mogelijk.
- Meer rekening houden met extremen: extreme weersituaties die nog niet eerder zijn voorgekomen zijn door het veranderende klimaat veel vanzelfsprekender geworden. Daar zullen we ons nog beter op moeten voorbereiden.
- In samenhang omgaan met wateroverlast, droogte en bodem: Nederland moet van een vergiet weer een spons worden. Niet meer zo snel mogelijk al het water afvoeren, maar het vasthouden en bergen. Dit biedt ook kansen voor de kwaliteit van water en bodem.
- Meerlaagsveiligheid: naast dijken en keringen aanleggen, wil het Rijk ook meer aandacht voor de ruimtelijke inrichting om gevolgen van een overstroming te beperken en voor crisisbeheersing en herstel van schade.
- Bodem minder afdekken, minder vergraven, niet verontreinigen: als we verstandiger omgaan met de bodem, kunnen we de natuurlijke kracht van de bodem benutten, zo worden bodems beter bestand tegen verdroging, slaan ze CO₂ beter op en helpen ze ook om stikstof vast te leggen.
- Integrale aanpak in de leefomgeving: de water- en bodemopgaven hangen samen met alle andere opgaven in de leefomgeving, en vragen om een integrale aanpak, waarbij het water- en bodemsysteem sturend is.
- Comply or explain: Uitgangspunt is dat we ons aanpassen aan het water- en bodemsysteem. Als er van een structurerende keuze wordt afgeweken, moet dat expliciet uitlegbaar en toetsbaar zijn. En doelen moeten hierbij nog steeds wel gehaald worden.

4. ACTUALISATIE AMBITIES EN DOELEN

3 PIJLERS VOOR ACTUALISATIE VAN DE VISIE

Uitgangspunt voor de actualisatie is dat we de opgaven en thema's in samenhang bekijken vanuit drie pijlers: duurzame toekomst, omgevingskwaliteit, en groei in balans. Per pijler hebben we de ambities en ruimtelijke vraagstukken geïnventariseerd die een plek moeten krijgen in de actualisatie. Daarbij bouwen we voort op de ambities in de omgevingsvisie uit 2017. Voor elke pijler lichten we toe hoe de actualisatie zich verhoudt tot de in 2017 geformuleerde algemene ambities voor de ontwikkeling van stad, land en dorp die altijd gelden.

DUURZAME TOEKOMST

AMBITIE

- Versterken regie vanuit de ondergrond
- Aandacht voor waterveiligheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit
- Slim omgaan met drukte in de ondergrond
- Duurzaam, groen en schoon leven en werken
- Oog voor mens, milieu en kwaliteit van leven
- Voldoende energie voor de groei van de gemeente

TOELICHTING ACTUALISATIE

Het tegengaan van klimaatverandering is een van de grootste mondiale uitdagingen van de 21ste eeuw. Om de gevolgen van klimaatverandering te beperken moet er een **ENERGIE- EN GRONDSTOFFENTRANSITIE** plaatsvinden en is meer ruimte en aandacht nodig voor **KLIMAATADAPTATIE EN BIODIVERSITEIT** in de ruimtelijke inrichting. De regelgeving op het gebied van duurzaamheid op Europees en Landelijk niveau bevatten bindende afspraken waar ook de gemeente Alkmaar aan moet voldoen. Zo zijn onder andere het Klimaatakkoord, het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het Nationaal Grondstoffenakkoord opgesteld. Ook maatschappelijk gezien groeit de aandacht voor duurzaamheid en klimaat en wordt de urgentie van de opgaven steeds zichtbaarder, o.a. op het gebied van een gezond

leefklimaat en vergroening, klimaatstress, het voorkomen van wateroverlast en netcongestie. Vanuit economisch perspectief zijn de ontwikkeling van de circulaire economie en de landbouwtransitie belangrijk onderwerpen die aan bod komen in de actualisatie. Met de vaststelling van de **AGENDA DUURZAAM ALKMAAR** in 2023 heeft de gemeente duidelijke ambities bepaald en geconcretiseerd op het gebied van duurzaamheid. Deze ambities zijn de basis voor actualisatie van de omgevingsvisie.

OMGEVINGSKWALITEIT

AMBITIE

- Prettige, schone, gezonde en veilige leefomgeving
- Voldoende aanbod, diversiteit en toegankelijkheid voorzieningen
- Lucht, ruimte en een kwalitatieve publieke ruimte
- Balans tussen bebouwde en onbebouwde ruimte
- Bereikbare, gezonde en leefbare stad en dorpen
- Sterke groenstructuren en een goede verbinding tussen stad en land
- Een voor alle inwoners toegankelijke, aantrekkelijke en vitale buitenruimte die uitnodigt tot bewegen, spelen en sporten, en die zorgt dat mensen elkaar kunnen ontmoeten
- Een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, bodem en externe veiligheid);

TOELICHTING ACTUALISATIE

Een goede omgevingskwaliteit is zowel landelijk als regionaal en lokaal een belangrijke pijler. Als we het hebben over omgevingskwaliteit gaat het enerzijds om de ruimtelijke kwaliteit van een gebied, en anderzijds om de leefbaarheid in dat gebied. De keuzes voor ruimtelijke kwaliteit hangen nauw samen met het thema duurzame toekomst. Vanwege de beperkte ruimte (zowel boven als onder de grond) wordt nadrukkelijk gekeken naar koppelkansen. Bij de keuzes die we maken houden we bovendien meer rekening met het effect op de gezondheid en het welzijn van onze inwoners.

We houden vast aan het motto ‘Een goede leefomgeving is een **GROENE LEEFOMGEVING**’. De druk op de ruimte neemt toe. Groen is belangrijk voor het welzijn van onze inwoners, het levert een belangrijke bijdrage aan de klimaatopgave, en door de verdichting en de druk op de ruimte wordt het belang van een aantrekkelijke groene publieke ruimte steeds groter

In de omgevingsvisie uit 2017 werd onder het thema **MILIEU** aandacht gevraagd voor de luchtkwaliteit en geluidbelasting om te zorgen voor een prettige leefomgeving en het vergroten van het welzijn van onze inwoners.

Gezondheid en welzijn zijn thema's die sinds 2017 maatschappelijk steeds urgenter en complexer zijn geworden. De actualisatie biedt kansen om het gezondheidsbeleid ruimtelijk te vertalen. **GEZONDHEID** nemen we in de actualisatie als thema nadrukkelijker mee in de keuzes die we maken voor de inrichting van de fysieke leefomgeving. Daarbij richten we ons op gezondheidsbescherming: het voorkomen of verminderen van negatieve effecten door onder andere geluidbelasting, luchtverontreiniging en hitte en UV-straling; en op gezondheidsbevordering: het stimuleren van een gezonde levensstijl, bijvoorbeeld door de aanleg van sport- en recreatievoorzieningen, groen of fiets- en wandelpaden. Bij de uitwerking winnen we advies in bij de GGD Holland Noorden Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

GROEI IN BALANS

De gemeente groeit. Groei gebeurt overal in de gemeente en in verschillende vormen. Gebouwen of plekken die niet meer worden gebruikt voor de functie waarvoor ze bedoeld waren transformeren of maken plaats voor andere functies (inbreiding), en de stad veranderd en groeit door transformatie en investeringen in gebieden die specifiek zijn aangewezen als ontwikkellocatie. Groei gaat ook over het behouden en versterken van bestaande kwaliteiten, het aanpassen aan veranderende omstandigheden, groei voor sterke dorpen en kernen, en het versterken van de kwaliteit in het landelijk gebied. Groei betekent ook het maken van keuzes voor het goed functioneren van de gemeente. Niet alles kan overal en altijd.

AMBITIE

- Groei op basis van Alkmaarse kwaliteiten
- Balans tussen stenen en groen
- Terugdringen van het woningtekort en versterken van de economie en werkgelegenheid
- Bouwen naar behoefte én versterken van de regio
- Functiemenging en nieuwe leefomgevingen voor efficient ruimtegebruik en in aanvulling op bestaand aanbod
- Balans tussen wonen, werken en (maatschappelijke) voorzieningen
- Bereikbaar en goed verbonden voor inwoners en bezoekers
- Stedelijk verdichten, voor zowel wonen, als werken
- Landelijk uitbreiden waar kansrijk en passend
- Aantrekkelijk en gevarieerd aanbod en diversiteit in het bouwprogramma en woonmilieus

TOELICHTING ACTUALISATIE

Groei betekent dat onze gemeente veranderd. De voormalige bedrijfslocaties langs het **ALKMAARS KANAAL** en de **OV-KNOOPPUNTEN** transformeren naar aantrekkelijke gemengde woon- werkgebieden, waarmee een nieuw soort leefomgeving in de stad ontstaat, met nieuwe uitdagingen en ruimtelijke vraagstukken. Hoe we de ontwikkellocaties vormgeven wordt steeds duidelijker en zichtbaarder door bouwplannen die gerealiseerd worden en de uitwerking van de ambities in ontwikkelkaders. De omgevingsvisie biedt een integraal gemeentebreed kader voor de keuzes, waarbij we rekening houden met de **MILIEU-EFFECTEN**.

We houden vast aan de ambitie van een **COMPACTE STAD**, maar we signaleren ook dat groei vraagt om ruimte, ruimte die er binnen de bestaande contouren niet altijd is. Mede daarom is gemeentelijk voorkeursrecht gevestigd op het gebied aan de oostrand van de stad. De mogelijkheden voor groei van de stad op deze locatie worden nog onderzocht. Verdichten en inbreiden is ook voor de vitaliteit en leefbaarheid in de dorpen en kernen niet altijd de oplossing. Bij de actualisatie zoeken we de ruimte die nodig is op basis van de opgaven en ambities, en vanuit het principe '**WATER EN BODEM STUREND**'. In het landelijk gebied houden we rekening met de landschappelijke en natuurwaarden en zorgen voor een zorgvuldige inpassing die bijdraagt aan de kwaliteiten van het landschap.

5. ACTUALISATIE PER GEBIED

DE KRACHT VAN STAD EN LAND

Bij de actualisatie gaan we uit van de kracht van stad en land en het versterken en verbinden van die gebiedsspecifieke kwaliteiten, met als belangrijk uitgangspunt onze sterke regionale positie. Per gebied hebben we de ambities en ruimtelijke vraagstukken geïnventariseerd die een plek moeten krijgen in de actualisatie. Binnen de hoofddeling van stad en land hanteren we per gebied een nadere gebiedsindeling omdat die verschillende gebieden vaak hun eigen dynamiek en speerpunten kennen. Ook bij de actualisatie per gebied bouwen we voort op de ambities en ontwikkelingsdoelen die zijn opgenomen in de omgevingsvisie uit 2017. Per gebied lichten we toe hoe de aanscherping van de ambities zich verhoudt tot de in 2017 geformuleerde ontwikkelingsdoelen voor de toekomst en onze regionale positie.

GASTVRIJE LEVENDIGE STAD

AMBITIE

- Aantrekkelijk en goed bereikbare centrumgemeente in de regio
- Aandacht voor alle generaties
- Gevarieerd aanbod wonen, werken, winkels, horeca, cultuur, evenementen en sociale- en maatschappelijke voorzieningen
- Kracht van cultuurhistorie en erfgoed
- Goed vestigingsklimaat en voldoende ruimte voor bedrijven
- Versterken aanbod hoogwaardige en innovatieve werkgelegenheid
- Onderwijs en studentenstad
- Inpassing van energieoplossingen

TOELICHTING ACTUALISATIE

In de actualisatie besteden we aandacht aan de gebiedsspecifieke kwaliteiten. Binnen het stedelijk gebied is de ontwikkeling van de deelgebieden langs het Alkmaars Kanaal en de stationsgebieden een belangrijk speerpunt. Daar ligt de focus voor de **GROEI VAN DE STAD** voor wonen en werken. Die groei is belangrijk voor de hele gemeente en heeft ook effect op andere gebieden en het functioneren van de gemeente als geheel.

Gebiedsspecifieke keuzes maken we per deelgebied in een ontwikkelkader. In de actualisatie van de omgevingsvisie worden de **KADERS VOOR DE ONTWIKKELING** opgenomen. Daarbij kijken we integraal naar de opgaven en kansen voor de gemeente, de keuzes die we moeten maken, en de bijdrage die de ontwikkeling daaraan levert.

Niet alle opgaven kunnen we oplossen in de ontwikkelgebieden, veel opgaven spelen ook in de bestaande gebieden. We kijken binnen het stedelijk gebied daarom ook naar de samenhang met het stadscentrum, de bestaande woongebieden, winkelgebieden en werkgebieden. In de bestaande gebieden ligt de focus op behoud en verbetering van de **OMGEVINGSKWALITEIT**.

MOOI EN INNOVATIEF LAND

AMBITIE

- Sterke agrarisch sector in balans met de natuur
- Vitale en leefbare dorpen
- Toerisme, cultuur en vrije tijd zijn belangrijke bouwstenen
- Robuust en toekomstig water en bodemsysteem
- Beleefbaar en kwalitatief landschap en erfgoed
- Inpassing van energie-oplossingen

TOELICHTING ACTUALISATIE

Het landelijk gebied van gemeente Alkmaar is een belangrijk agrarisch productiegebied met grote landschappelijke, recreatieve en natuurwaarden. **INNOVATIE VAN DE LANDBOUW** en het behouden en versterken van de agrarische sector blijft een belangrijk speerpunt in de actualisatie. Agrarische bedrijven zijn de grootste beheerder van het buitengebied en daarmee beeldbepalend voor onze fysieke leefomgeving. De agrarische sector biedt -ook lokaal- een sleutelrol in het oplossen van maatschappelijke vraagstukken zoals voedselveiligheid en -zekerheid, de leefbaarheid van het platteland, gezondheid, klimaat en energie. De actualisatie gaat in op wat er nodig is voor o.a. de transitie naar kringlooplandbouw, en het behoud van het open landschap, de karakteristieken en natuurwaarden in het Landelijk gebied, met sturing vanuit het water en bodemsysteem.

Ruimte voor recreatief medegebruik is belangrijk voor het agrarisch ondernemerschap en de groei van de stad vraagt om meer ruimte voor recreatie, een betere recreatieve ontsluiting en bredere programmering. Een **BELEEFBAAR LANDSCHAP EN ERFGOED** voor inwoners en bezoekers draagt bij aan de kracht van het landelijk gebied en de gemeente als geheel.

Het voorzieningenniveau en de bereikbaarheid van voorzieningen staat onder druk door demografische en maatschappelijke ontwikkelingen. Dit heeft gevolgen voor de **VITALITEIT EN LEEFBAARHEID** in de dorpen en kernen. Bij de actualisatie kijken we integraal naar wat er nodig is voor een aantrekkelijke woonomgeving en het versterken van de sociale structuur in de dorpen en kernen. In de uitvoering wordt nu al gebiedsgericht samengewerkt aan het opstellen van dorpenagenda's om te komen tot gerichte plannen per dorp of kern.

CENTRUMGEMEENTE IN DE REGIO

AMBITIE

- We gaan uit van onze eigen kracht en kwaliteiten
- Scharnierpunt tussen NHN en MRA
- Sterk onderwijs en arbeidsmarkt voor lokale binding
- Sterke culturele infrastructuur
- Bereikbaarheid als verbindende schakel
- Kwaliteit van stad, land en kust als basis voor recreatie

TOELICHTING ACTUALISATIE

Alkmaar heeft een belangrijke positie als **CENTRALE STAD** in Noord holland Noord en vervult een scharnierfunctie tussen de Metropoolregio Amsterdam en Holland boven Amsterdam. Dit biedt kansen, maar brengt ook verantwoordelijkheden met zich mee. De ambities en opgaven vragen om een nauwere samenwerking. Speerpunten bij de actualisatie van de omgevingsvisie zijn samenwerking, het verder opbouwen van een regionaal netwerk, het bundelen van krachten om de regio herkenbaar te positioneren, en het vergroten van de aantrekkingskracht van de regio. Thema's die we regionaal oppakken zijn onder meer de woningbouwopgave, een goede bereikbaarheid, en voldoende beschikbaarheid van duurzame energie. Dit is van belang voor onze huidige en toekomstige inwoners, ondernemers, bezoekers en toeristen.

6. UITVOERINGSSTRATEGIE

KEUZES IN DE OPGAVEN VANUIT EEN STRATEGISCHE BLIK

De omgevingsvisie richt zich op de lange termijn (2040) en biedt een kader voor de ontwikkeling van de gemeente. Met alleen het vaststellen van de geactualiseerde Omgevingsvisie Alkmaar 2040 zijn we er nog niet. Bepaalde thema's en het ontwikkelen van sommige gebieden vraagt om een nadere uitwerking en concrete acties om de ambities en doelstellingen uit de visie ook waar te maken. Dat vraagt om een strategie voor de uitvoering.

STURING OP UITVOERING

De omgevingsvisie geeft op hoofdlijnen de ontwikkelrichting, maar voor de uitvoering zal deze richting in de meeste gevallen te abstract zijn. Er is daarom een noodzaak tot een koppeling met de uitvoering waarbij:

- Samenhang ontstaat tussen de lopende programma's en projecten.
- Op gemeentelijk niveau nadere strategische keuzes worden gemaakt
- Prioritering van opgaven, planningen en investeringen passen binnen de lange termijn visie en strategie
- Slim wordt uitgevoerd waardoor versnelling en efficiency plaatsvindt

Deze strategische aanpak biedt ruimte voor flexibiliteit om te reageren op ontwikkelingen, innovaties en politieke koerswijzigingen. De prioritering van de ruimtelijke ambities en opgaven zorgt voor focus, richting en duidelijkheid. Blijvende monitoring en bijsturing van ambities en opgaven is hierbij nodig.

HOE WILLEN WE DIT VERDER INVULLEN?

Bij de actualisatie wordt een uitvoeringsstrategie opgesteld, waarbij de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- Vervolgkeuzes en benodigde acties en maatregelen die nodig zijn voor het behalen van de ambities
- Benodigde uitwerking van ambities op gebiedsniveau en in beleid of uitvoeringsprogramma's.
- De ontwikkeling van een afwegingskader voor de ruimtelijke inrichting
- Het opstellen van een stedelijke investeringsagenda gekoppeld aan het (cyclische) P&C proces
- Borging van processen in de gemeentelijke organisatie

BELEIDSUITWERKING

Uitgangspunt is dat we naast de geactualiseerde omgevingsvisie blijven werken met beleidsdocumenten en uitvoeringskaders per thema of gebied. Deze volgen de hoofdlijnen van de strategische koers die in de omgevingsvisie is neergezet en werken de beleidskeuzes binnen de kaders van de visie voor het specifieke onderwerp of gebied verder uit.

Bij de actualisatie van de omgevingsvisie houden we rekening met het reeds vastgestelde beleid. Waar aanscherping nodig is omdat het beleid niet meer in lijn is met de geactualiseerde ambitie, signaleren en benoemen we dat in de uitvoeringsparagraaf.

Voor sommige thema's werken we met uitvoeringsagenda's of programma's gericht op de realisatie van de ambities uit de omgevingsvisie, zoals bijvoorbeeld de Agenda Duurzaam Alkmaar. Deze worden opgesteld met als doel om gewenste ontwikkelingen te plannen en sturen.

Voor de realisatie van gewenste toekomstige ontwikkelingen kunnen ook (verplichte) omgevingsprogramma's worden opgesteld zoals bedoeld in de Omgevingswet. Zie bijlage 1 voor een nadere toelichting op het instrument omgevingsprogramma's en de toepassing hiervan binnen gemeente Alkmaar.

AFWEGINGSKADER VOOR RUIMTELIJKE INRICHTING

Vanwege de opgaven en de beperkte beschikbare ruimte, zullen er bij de ruimtelijke inrichting keuzes moeten worden gemaakt. De omgevingsvisie geeft de kaders en richting voor de lange termijn, maar zal niet op alle onderdelen al keuzes (kunnen) maken. Veel onderwerpen vragen om nadere uitwerking en onderzoek voor de prioritering en het maken van keuzes voor de ruimtelijke inrichting. De uitvoeringsstrategie biedt een afwegingskader voor het college voor het maken van die nadere keuzes en de prioritering van programma's, projecten, en andere activiteiten om de ambities en doelstellingen uit de omgevingsvisie te behalen. Insteek is om op basis van de verschillende beleidsdoelstellingen een integraal afwegingskader te ontwikkelen.

STEDELIJKE INVESTERINGSAGENDA

Voor het behalen van de ambities zijn maatregelen en investeringen nodig. Deze maatregelen vinden hun oorsprong in de ambities uit de omgevingsvisie, beleidsuitwerkingen, maatschappelijke opgaven en opgaven voor het bevorderen van de leefbaarheid en het beperken van negatieve milieueffecten.

Een stedelijke investeringsagenda helpt bij het inzichtelijk maken, agenderen en prioriteren van alle projecten met bijbehorende investeringen. Hiermee draagt de stedelijke investeringsagenda bij aan het investeren in ontwikkelingen om de kwaliteit van de leefomgeving structureel beter te maken. De stedelijke investeringsagenda wordt gekoppeld aan het cyclische planning- en control-proces. Hiermee kan beter worden gestuurd op het

behalen van de omgevingsvisie. Bij het opstellen van de stedelijke investeringsagenda wordt voortgeborduurd reeds verstrekte kredieten en geplande investeringen in meerjareninvesteringsplan (MIP) en op lijst Gebiedsoverstijgende voorzieningen (GoVo). In de investeringsagenda wordt zowel op thema als gebiedsgericht geprioriteerd en worden zowel onderhoudsinvesteringen als nieuwe ontwikkelingen meegenomen.

JAARLIJKE ACTUALISATIE

De uitvoeringsstrategie wordt jaarlijks geactualiseerd. In de uitvoeringsstrategie werken we uit hoe we het proces van monitoring en bijstelling vormgeven. Bij de actualisatie wordt in ieder geval rekening gehouden met beleidswijzigingen op nationaal, regionaal en lokaal niveau. De omgevingsvisie is gericht op de lange termijn. Alleen als beleidswijzigingen of maatschappelijke ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, wordt de visie geactualiseerd.

BIJLAGE 1 – TOELICHTING INSTRUMENT OMGEVINGSPROGRAMMA

VERPLICHT OMGEVINGSPROGRAMMA

Voor specifieke onderwerpen verplicht de Omgevingswet bestuursorganen een programma op te stellen. In veel gevallen volgt die verplichting uit Europese regelgeving.

Voor gemeenten is op dit moment sprake van 3 verplichte programma's

- Actieplan geluid
- Saneringsprogramma wegen onder beheer van de gemeente
- Programma bij (dreigende) overschrijding omgevingswaarde

ACTIEPLAN GELUID

De gemeente heeft meer dan 100.000 inwoners en is, op grond van de Europese regelgeving, al langer verplicht om elke vijf jaar een Actieplan Geluid (Programma Geluid) op te stellen. Het eerste Actieplan Geluid is in 2013 opgesteld in samenwerking met de RUD. In 2018 is het Actieplan Geluid geactualiseerd.

Onder de Omgevingswet komen er meer verplichtingen bij waaraan een (Programma) Actieplan Geluid moet voldoen, zoals het opstellen van een basisgeluidemissiekaart voor verkeer en een jaarlijks nalevingsverslag met betrekking tot de gezonde industrieterreinen. De Omgevingsdienst NHN (OD NHN) brengt in kaart wat de verplichtingen en adviseert ons over hoe we hier het beste uitvoering aan kunnen geven.

SANERINGSPROGRAMMA LOKALE WEGEN

De gemeente is verplicht om maatregelen te nemen voor het oplossen van bestaande knelpunten door geluid van lokale (spoor)wegen. Daarvoor moet 'saneringslijst' worden vastgesteld (met alle geluidgevoelige gebouwen met een geluidbelasting boven de grenswaarde van 70 dB) en een programma waarin geluidbeperkende maatregelen worden opgenomen om de hoge geluidbelastingen terug te brengen. Maatregelen kunnen bestaan uit bronmaatregelen, afscherming of geluidwerende maatregelen aan de gevels van geluidgevoelige gebouwen. Ook kan het bevoegd gezag besluiten om geen geluidgevoelige functie meer toe te staan.

DREIGENDE OVERSCHRIJDING OMGEVINGSWAARDE

De gemeente is ook verplicht om een omgevingsprogramma op te stellen wanneer er sprake is van een 'dreigende overschrijding van een omgevingswaarde'. Een omgevingswaarde bepaalt voor de fysieke leefomgeving de gewenste staat of kwaliteit, de toelaatbare belasting door activiteiten of de toelaatbare concentratie of depositie van stoffen. De omgevingswaarden worden uitgedrukt in meetbare of berekenbare eenheden of anderszins in objectieve termen

Het Rijk heeft onder andere op het beleidsthema Luchtkwaliteit en Omgevingslawaai omgevingswaarden vastgesteld. Voor een vastgestelde omgevingswaarde geldt een monitoringsplicht (art. 20.1 Ow). Met de omgevingswaarde kan worden gemonitord of het gestelde doel met de ingezette middelen is bereikt.

Vooralsnog is het opnemen van omgevingswaarden in het omgevingsplan voor Alkmaar alleen verplicht op het beleidsthema Geluid. We zijn verplicht om omgevingswaarden vast te stellen voor geluidproductieplafonds rondom industrieterreinen. Het bestemmingsplan Geluidzoning Boekelermeer wordt conform overgangsrecht omgezet.

ONVERPLICHT OMGEVINGSPROGRAMMA

Naast verplichte programma's kan de gemeente uit eigen initiatief een omgevingsprogramma opstellen voor de uitwerking van beleidsdoelen die gaan over de fysieke leefomgeving.

Ook in een onverplicht programma stelt de gemeente doelen en maatregelen. De gemeente kan de doelen omzetten naar omgevingswaarde en deze vastleggen in het omgevingsplan, maar is daar niet toe verplicht. Het opnemen van een omgevingswaarde in het omgevingsplan leidt tot een monitoringsplicht, en zorgt ervoor dat maatregelen ook juridisch kunnen worden geborgd. De keuze hangt af van wat er nodig is om de doelen te bereiken (reguleren, faciliteren, stimuleren, zelf uitvoeren, enzovoort). Bij het opstellen van een omgevingsprogramma moet de gemeente aangegeven hoe de participatie is verlopen en wat er met de inbreng is gedaan.

In beginsel gaan we terughoudend om met het vaststellen van Omgevingsprogramma's. De komende periode wordt gewerkt aan de omzetting van het tijdelijke deel van het omgevingsplan naar het definitieve omgevingsplan. Tijdens de overgangsfase monitoren we in hoeverre de uitwerking van beleid in omgevingsprogramma's noodzakelijk is om onze doelstellingen te behalen.

OMGEVINGSPROGRAMMA VRIJWILLIGE FINANCIËLE BIJDRAGE GEBIEDSONTWIKKELING

De gemeente vraagt bij nieuwe ontwikkelingen sinds 2020 een bijdrage voor gebiedsoverstijgende voorzieningen, die voor ontwikkelingen op particulier grondbezit in rekening wordt gebracht via anterieure overeenkomsten met particuliere ontwikkelaars en voor ontwikkelingen op gemeenteground via de grondexploitatie wordt verrekend. Het gaat om investeringen die nodig zijn als gevolg van de groei van de gemeente. Voor het grootste deel betreft het aanpassingen aan de wegenstructuur, waaronder bruggen en tunnels, maar ook parken en andere groenvoorzieningen worden hierin meegenomen. Op 18 december 2023 is de nota Gebiedsoverstijgende voorzieningen vastgesteld door de raad. De nota vervangt de Nota Bovenwijkse voorzieningen die voor de eerste maal is vastgesteld op 23 januari 2020. Deze 'vrijwillige financiële bijdrage gebiedsontwikkeling' is een financiële bijdrage aan kosten van ontwikkelingen die niet onder kostenverhaal vallen, maar wel bijdragen aan de kwaliteit van een gebied. Hiervoor is een grondslag vereist in een omgevingsvisie of een omgevingsprogramma.

Bij het opstellen van de Nota gebiedsoverstijgende voorzieningen is rekening gehouden met de nieuwe regelgeving door een expliciete koppeling te maken met de beleidsuitgangspunten in de Omgevingsvisie Alkmaar 2040. Op grond van de overgangsbepaling voor niet verplichte programma's (artikel 4.11 Invoeringswet Omgevingswet) geldt de Nota gebiedsoverstijgende voorzieningen als een omgevingsprogramma als bedoeld in artikel 3.5 van de Omgevingswet.

Als onderdeel van de uitvoeringsstrategie wordt het (niet-verplichte) omgevingsprogramma voor de ‘vrijwillige financiële bijdrage gebiedsontwikkeling’ herijkt. De grondslag hiervoor zou volgens de wet ook in de omgevingsvisie zelf kunnen worden opgenomen. Vanwege het dynamische karakter blijft de grondslag hiervoor een omgevingsprogramma.

PROGRAMMATISCHE AANPAK

De programmatische aanpak is een bijzondere vorm van een Programma. Dit type Programma wordt verwerkt in het omgevingsplan. De programmatische aanpak bevat maatregelen voor bescherming, beheer, gebruik en ontwikkeling van de leefomgeving. Dit komt overeen met een verplicht/onverplicht Programma.

De programmatische aanpak is bedoeld voor gebieden, waarin omgevingswaarden of andere doelstellingen voor de leefomgeving onder druk staan. Nieuwe activiteiten in deze gebieden ontplooiën is lastig. De programmatische aanpak maakt activiteiten weer mogelijk. Het Programma stuurt op het beheer van de gebruiksruijnte in een bepaald gebied. De programmatische aanpak is een methode om:

- activiteiten te beheren die een negatief effect hebben op omgevingswaarden of;
- doelstellingen uit de omgevingsvisie te bereiken.
- En ruimte bieden om activiteiten met een negatief effect onder voorwaarden alsnog toe te staan, met de daarbij behorende maatregelen.

Vooralsnog kiezen we niet voor de inzet van een programmatische aanpak. Bij de actualisatie van de uitvoeringsstrategie wegen we af of de inzet van dit instrument wenselijk is.